

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В СУТІСНИХ ПОКАЗНИКАХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

20. Yahupov, V. (2013). Modelyrovanye professyonalnoi kompetentnosti vyprusknykh professyonalnykh uchebnykh zavedeniy [Modeling of professional competence of graduates of professional educational institutions]. *New learning technologies*. (Ed.). Hrebelyk O.P. Vol. 76. pp. 144–152. Available at: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11024> (Accessed 03 Feb. 2023). [in Ukrainian].

21. Yahupov, V. & Zhembrovskiy, S. (2020). Perspektyvna systema diahnostuvannya fizychnoi pidhotovlenosti viiskovo-sluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy: teoretyko-metodolohichne obgruntuvannya [A promising system for diagnosing the physical fitness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine: theoretical and methodological justification]. *Military education: a collection of scientific papers*. No. 2 (42). pp. 378–392. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/378-392> (Accessed 03 Feb. 2023). [in Ukrainian].

22. Barth, Ch. & Henninger, M. (2012). Fostering the Diagnostic Competence of Teachers with Multimedia Training – A Promising Approach? *Interactive Multimedia*. Available at: http://cdn.intechopen.com/pdfs/31048/InTechFostering_the_diagnostic_competence_of_teachers_with_multimedia_training_a_promising_approach_pdf (Accessed 03 Feb. 2023). [in English].

23. Campbell, T., Oh, P.S., Maughn, M., Kiriazis, N. & Zuwallack, R. A Review of Modeling Pedagogies: Pedagogical Functions, Discursive Acts, and Technology in Modeling Instruction. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology, Education*. 2015. Vol. 11, No. 1. pp. 159–176. [in English].

24. Ingenkamp, K. (1975). *Pedagogische diagnostic*. Weinheim: Beltz, 1975. 145 s. [in German].

25. Lauermann, F. & König, J. (2016). Teachers' professional competence and wellbeing: Understanding the links between general pedagogical knowledge, self-efficacy and burnout. *Learning and Instruction*. 2016. Vol. 45. pp. 9–19. Available at: <https://www.sciencedirect.com/-science/article/pii/S0959475216300639> (Accessed 03 Feb. 2023). [in English].

26. Patton, M. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. Beverly Hills, CA: Sage, 532 p. [in English].

27. Yahupov, V., Zastelo, O., Svystun, V., Korchynska, N., Chorna, O. & Krykun, V. (2020). Development of Foreign Language Teachers' Diagnostic Competence in the System of Military Education. *TEM Journal (Technology, Education, Management, Informatics)*. August 2020. Volume 9, Issue 3. pp. 1213–1220. DOI: 10.18421/TEM93-49. (Accessed 03 Feb. 2023). [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.02.2023

УДК 378.091.31-059.1:7

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.275475>

Сергій Горбенко, доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В СУТІСНИХ ПОКАЗНИКАХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

У статті розглянуто деякі аспекти особистісно орієнтованої парадигми навчання студентів та підготовки їх до практичної педагогічної діяльності в системі мистецької освіти, орієнтованої на примноження, передачу і розвиток гуманістичних цінностей. Зосереджено увагу на компетентнісному підході, набутті майбутніми фахівцями ряду здатностей, умінь і навичок у контексті гуманізації освітнього процесу, які мають стратегічний характер. Пропонуються принципи та педагогічні умови реалізації інноваційної системи підготовки фахівців.

Ключові слова: мистецька освіта; особистісно орієнтоване навчання; фасилітація; компетентність; саморозвиток; культуровідповідність; національна спрямованість; методична оснащеність; креативність; інноваційність.

Літ. 5.

Serhii Horbenko, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Theory and Methods of Music Education,
Choral Singing and Conducting Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

PERSONALITY-ORIENTED TRAINING OF STUDENTS OF ART EDUCATION INSTITUTIONS IN THE ESSENTIAL INDICATORS OF PROFESSIONAL COMPETENCIES

The article is devoted to a topical issue of the present days, namely, personality-oriented training in the system of professional art pedagogical education. Attention is focused on the innovation of this paradigm of training specialists, which lays the basic foundations of culture of an individual: moral, intellectual, aesthetic. Attention is paid to a number of ideas of teachers and psychologists of the past and present, which are aimed at humanization of the educational process (F. Diesterweg, J. Comenius, M. de Montaigne, J. Pestalozzi; R. Burns, J. Dewey, A. Maslow, C. Rogers; H. Vashchenko, B. Hrinchenko, M. Drahomanov, O. Dukhnovych, H. Skovoroda, V. Sukhomlynskiy, I. Bekh, S. Honcharenko, I. Ziazun, V. Kremin, O. Savchenko, O. Komarova, O. Oleksiuk, H. Padalka, O. Rostovsky, O. Rudmytska, N. Filipchuk, etc.).

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В СУТНІСНИХ ПОКАЗНИКАХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

The basis of the personal approach is considered to be an educational environment with highly humane relations between the teacher and the student, ensuring a creative atmosphere in the process of mastering professional disciplines, acquiring competencies that encourage successful solution of pedagogical tasks and are strategic in nature: to identify the artistic abilities of students, the growth of their aesthetic position; to include the life experience of students in their relationships with the environment and in the process of perceiving works of art; to organize the educational process in the form of dialogic, discussion, asymmetric communication; to direct the educational process towards sensory and emotional perception of works of various types of art (music, fine arts, choreography, theater); to establish subject-subject relationship between participants of the educational process aimed at the free development of the student's personality; to ensure the evaluation of the effectiveness of their own professional work on the basis of self-knowledge, self-improvement, self-reflection, self-regulation, self-development, etc.

To implement a personalized approach in the learning process, pedagogical tools are proposed, which include the relevant principles (cultural relevance, humanization, freedom of choice, democratization, integration, individualization, national orientation, etc.) and pedagogical conditions (presence of motivation to form professional competencies, the ability to be creative, awareness of the essence of the basic features of personality-oriented training, methodological equipment, etc.)

Keywords: art education; personality-oriented training; facilitation; paradigm; competence; self-development; national orientation; cultural relevance; creativity; innovation; methodological equipment.

Постановка проблеми. Стрімка зміна пріоритетів, технологій навчання і виховання, гуманізація та гуманітаризація освітнього процесу зумовлюють зростання ролі вчителя, його фахової компетентності, світогляду, майстерності, багатства інтелекту і душевної чуйності. Численні спостереження й аналіз роботи закладів освіти свідчать що переважатиме у нашій освіті педагогічних традицій над інноваційними процесами, що є однією із причин її розвитку. До пріоритетних інноваційних напрямів підготовки вчителя, викладача мистецьких дисциплін ми відносимо особистісну орієнтацію процесу навчання у закладах вищої освіти. Її проєктування, організація, механізм введення і освоєння на практиці вимагає відповідної підготовки сучасного педагога, його професійної компетентності. Вона включає сучасні знання, навички, способи мислення, вміння учителя виконати замовлення суспільства на формування особистості, здатної до творчості, ініціативи, саморозвитку, самоосвіти, ціннісного ставлення до навколишнього світу і самого себе. Усе це в повні стоїть і підготовки педагога мистецького напрямку. Його компетентність повинна базуватися на обізнаності з системою особистісно орієнтованої освіти, сформованості відповідних знань, умінь і навичок, внутрішній потребі застосування їх у педагогічній діяльності, гармонійному поєднанні загальнопедагогічної та фахової компетенцій гуманістичного змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гуманістичні ідеї навчання та виховання зароджувались і розвивались у роботах низки відомих європейських педагогів минулого – Ф. Дістервега, Я. Коменського, М. Монтеня, Т. Мора, Й. Песталоцці, Ф. Рабле, Е. Роттердамського, Ж. Руссо та ін.; зарубіжних психологів – Р. Бернса, Д. Дьюті, А. Маслоу, К. Роджерса, Е. Фромма та ін. Теорію гуманізації освітнього процесу збагатили українські мислителі і педагоги – Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Драгоманов, О. Духнович, М. Пирогов, І. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко та ін. Сучасний етап розвитку особис-

тісно орієнтованої освіти в Україні пов'язаний з дослідженнями таких учених, як І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремінь, Ю. Мальований, В. Молько, О. Пехота, О. Пометун, О. Савченко, С. Сисоєва та ін. У галузі мистецької освіти у цьому контексті виокремлюємо роботи М. Вовк, О. Комаровської, С. Коновець, В. Лабунця, Т. Мартинюк, О. Михайличенка, О. Олексюк, Г. Падалки, А. Растригіної, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Стратан-Артишкової, Н. Філіпчук, О. Хижної, В. Черкасова та ін. Компетентнісний підхід до процесу навчання висвітлюється в науково-методичних публікаціях Н. Бібік, І. Булах, Н. Гузій, О. Довгань, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Масол, М. Михаськової, Є. Проворової, Т. Смагіної, О. Шапран, В. Шахрай, О. Шевцової та ін.

Учені зосереджують увагу на проблемі готовності майбутнього педагога до здійснення завдань оновлення освітнього процесу. У низці публікацій з проблем гуманізації професійної підготовки вчителя, викладача досліджуються шляхи формування і розвитку у майбутніх педагогів толерантності, рефлексії, емпатії, комунікативної компетентності, креативності, уміння вибудувати власний світ цінностей тощо. Ці обставини сприяють визначенню ефективних умов щодо спрямування та нового змістового наповнення фахової підготовки педагога мистецького напрямку.

Метою нашої статті є розгляд основних компонентів особистісно орієнтованого навчання студента як нової парадигми професійної підготовки педагога мистецького напрямку на основі компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повноцінний процес мистецького навчання – це завжди індивідуалізований, особистісно зумовлений процес, який спрямований на створення умов для розвитку майбутнього фахівця через задоволення базових потреб, а не формування його як особистості. Реалізація такого підходу вимагає зміни педагогічної парадигми: від навчання як нормативно побудованого процесу, до вчення як індивідуальної діяльності того, хто навчається, його корекції і під-

тримки; визнанні самотності, самоцінності кожного індивіда, що прагне до набуття неповторного суб'єктивного досвіду розв'язання проблеми.

Наше бачення розв'язання проблеми в такому ракурсі передовсім базується, на досягненнях прогресивної психолого-педагогічної теорії і практики (Г. Балл, І. Бех, І. Зязюн, В. Моляко, Ю. Мальованій, О. Норкіна, О. Пехота, О. Пометун, В. Семиченко, та ін.). Особистісний підхід розглядається, по-перше, у створенні в закладі освіти середовища, для якого характерні високогуманні стосунки між викладачами і студентами та співпраця між ними. По-друге, організацію освітнього процесу такого змісту, котрий забезпечував би творчий розвиток майбутнього фахівця у ході освоєння ним фахових дисциплін. Студент може бути успішним тільки в тому випадку, коли матиме можливість проявити пізнавальну і творчу активність. По-третє, набуття майбутнім фахівцем компетентнісних якостей, які включають сучасні знання, навички, способи мислення, активність, здатність до творчості, ініціативи, саморозвитку, самоосвіти, ціннісного ставлення до навколишнього світу і самого себе.

Звернемо увагу на той факт, що компетентнісний підхід не передбачає тільки конкретну обізнаність та інформованість людини, володіння ним енциклопедичними знаннями. Він спонукає до успішного розв'язання складних питань, а інколи і проблем, що виникають у процесі професійної підготовки, забезпечує активізацію механізмів загального і професійного саморозвитку [5, 81]. Як відзначає В. Шахрай, "кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього того, що може мобілізувати для активної дії" [4, 321].

Названі пріоритети професійної підготовки педагога мистецького напряму вимагають формування у нього цілої низки компетентностей, які є результатом набуття, освоєння певних компетенцій (передумова, підвалина формування компетентності). Зазначимо, що серед науковців немає єдиної думки відносно сутнісної характеристики цих двох понять. Проаналізувавши різні позиції, ми прийшли до висновку, що професійна компетентність у мистецькій освіті є більш широким поняттям і включає декілька суто фахових компетенцій. У контексті особистісно орієнтованого навчання до компетентностей майбутнього фахівця вказаного профілю, ми відносимо не лише комплекс знань, умінь і навичок, але й сформованість, переконаність, його ставлення до сучасних завдань мистецько-освітнього процесу, що проявляються у здатностях студента, які мають стратегічний характер:

– виявляти людські риси і мистецькі здібності тих, хто навчається, зародки їхньої естетичної позиції;

– включати життєвий досвід вихованців у їх стосунках із навколишнім світом та до процесу сприймання творів мистецтва;

– усвідомлювати необхідність та особливості практичної вибудови суб'єкт-суб'єктних стосунків між учасниками мистецько-освітнього процесу;

– створювати у навчально-мистецькому колективі розвивальне середовище, зосереджувати увагу, знання, зусилля і навички на розвитку кожного студента;

– встановлювати із суб'єктами навчання взаємодовірливі комунікативні зв'язки, що забезпечують високий рівень засвоєння матеріалу тими, хто вивчається, і сприяють розвитку кожного з них;

– усвідомлювати і реалізовувати на практиці систему оцінювання навчальних досягнень студентів на основі фасилітаційного підходу;

– організовувати освітній процес у формі діалогічного, дискусійного, несиметричного спілкування, де майбутній фахівець не робить те саме, що й педагог, а має власну суб'єктивну думку, вміє і хоче її висловити; при цьому проявляє повагу і толерантність до позицій та висловлювань своїх колег;

– спрямовувати мистецько-освітній процес у русло почуттєво-емоційного сприймання творів різних видів мистецтва (музичного, образотворчого, хореографічного, театрального);

– забезпечувати оцінку ефективності власної професійної роботи на основі самовдосконалення, саморефлексії, самопізнання, саморегуляції, саморозвитку;

– вільно управляти особистою професійною діяльністю, реагувати на педагогічні інновації, технології, методичні прийоми які можуть бути реалізовані ним у його педагогічному оточенні.

Для реалізації означеного підходу визначаємо необхідні педагогічні засоби до числа яких входять *принципи та педагогічні умови*. Виокремлюємо такі **принципи** процесу особистісно орієнтованого мистецького навчання і виховання:

– *культуровідповідності*, згідно з яким кожен індивід спирається на загальнокультурні надбання, національно-культурні традиції, перетворюючи зміст кращого культурного досвіду України і людства на джерело особистісного розвитку. Цей принцип зосереджує творчу увагу майбутнього фахівця на культурних феноменах і спрацьовує як певний механізм, що залежний від індивідуального духовного рівня того, хто сприймає твори мистецтва. Він полягає в опануванні знань суб'єктами освітнього процесу на рівні сучасних досягнень культури;

– *гуманізації та демократизації* процесу навчання (співробітництво, відповідальність, взаємна повага до поглядів, інтересів, потреб з боку обох учасників освітнього процесу);

– *інтеграції* (зв'язок процесу навчання з різними видами мистецтва, їх взаємозалежність);

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В СУТНІСНИХ ПОКАЗНИКАХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

– *індивідуалізації та диференціації* дозволяє розвивати індивідуальні;

здібності кожного, сприяє формуванню позитивної Я-концепції особистості на основі досягнутих успіхів; вимагає диференційованого підходу до змісту і характеру виконання завдань, методів освоєння навчального матеріалу тощо;

– *суб'єкт-суб'єктної взаємодії*. Відповідно до цього принципу учасники освітнього процесу виступають рівноправними партнерами, прислухаються до думки один одного; педагог створює атмосферу суб'єкт-суб'єктних стосунків, виявляє емпатію та педагогічну рефлексію;

– *національної спрямованості* (орієнтує на шанобливе ставлення до культури і традицій свого народу);

– *позитивного художньо-естетичного фону* навчання й створення атмосфери емоційно-почуттєвої та духовної насиченості мистецько-освітнього процесу;

– *проблемності*, який пов'язаний із логіко-пізнавальною суперечністю та характеризується створенням на заняттях проблемних ситуацій;

– *свободи вибору* студентом додаткової інформації з фаху, способів її пошуку і одержання, вибору видів пізнавальної, виконавської, творчої, діяльності, навчального мистецького матеріалу; форм, методів і прийомів досягнення мети;

Виокремлені принципи спрямовані на розвиток кожного індивіда, що має своєрідний і неповторний характер, виступають в органічній єдності, а їх реалізація передбачає орієнтацію не на окремі закономірності навчання, а на їхню систему. В ході занять педагог створює атмосферу співпраці, суб'єктності, успіху кожного індивіда, створює умови для його особистісної самореалізації. Вони розраховані на розуміння принципової важливості міжособистісних стосунків між студентом і викладачем. Така концепція практично означає спрямованість на новий тип освіти, який орієнтований на освоєння загальнолюдських і професійних цінностей, набуття необхідного мистецько-педагогічного досвіду на основі самовизначення і самостійності.

До педагогічних умов процесу особистісно орієнтованого навчання відносимо:

– *Наявність мотивації до формування фахових компетенцій в контексті особистісно орієнтованого навчання*. Вона охоплює різні види спонук: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, мотиваційні установки, ідеали тощо. Педагог повинен уміти виявити стан сформованості смаків, поглядів, переконань своїх підопічних, зміст і характер художніх інтересів; бути здатним дати оцінку мистецьким явищам, створити умови для розвитку, поглиблення актуалізації і задоволення художніх потреб учнів, студентів. Найбільш повне їх виконання сприятиме самореалізації особистості.

– *Здатність до креативності*. У науці творчість

розглядається як багатогранне універсальне явище, діяльність, що має продуктивний науково-перетворювальний характер, ознаку цінності, новизни, оригінальності; суспільну та особистісну значущість і гуманний зміст. Креативність майбутнього педагога мистецького напрямку трактується нами як уміння знаходити у процесі навчання неординарні, нестандартні підходи, прийоми, методи та форми роботи до розкриття потенційних творчих можливостей, здібностей учнів; розвитку їх творчого мислення, уяви, фантазії, з метою самореалізації, самоствердження у відповідних видах мистецької діяльності. Зокрема, творче мислення має характеризуватися: оригінальністю (здатність генерувати нестандартні ідеї вихованців); гнучкістю (уміння перебудуватися і відмовитися від шаблонних підходів до мистецького навчання і виховання); точністю (доведення до завершення результатів творчої роботи); прогностичністю (здатність передбачати реалізацію і розвиток запропонованих творчих ідей за певних умов). Обов'язковою умовою розвитку творчих якостей педагога є відмова від авторитарних методів і дій.

– *Методична оснащеність майбутнього педагога*. Методика (спосіб пізнання) охоплює цілі, зміст, методи, засоби, форми викладання і є складовою педагогіки, тобто її інструментарієм. Це означає, що майбутній фахівець у процесі навчання повинен оснастити себе навичками і вміннями розкривати зміст і специфіку мистецьких дисциплін, явищ за допомогою найдосконаліших форм і методів. Визначальною складовою предмета методики викладання є педагогічна мета, засоби досягнення якої можуть бути ефективними лише у випадку їх взаємовідповідності. Набуті компетенції у цьому напрямі і складають методичну оснащеність учителя, викладача.

– *Створення на занятті особистісно-зорієнтованих ситуацій*. Для успішного мистецького навчання в аудиторії має бути створена атмосфера свободи учіння, ситуація активного спілкування і природного самовираження, взаєморозуміння, саморозвитку особистості, радості спільної праці. Такі обставини народжуються там, де педагог стає одnodумцем, того, хто навчається, бачить в учневі чи студентові людину, яка вступає у світ пізнання, творчості. Створення на мистецькому занятті особистіснозорієнтованої ситуації, яка приносить успіх є головною умовою прояву особистісних здібностей індивіда. Окрім того, успіх, сприяє виникненню інтересу до певного навчального предмету чи виду діяльності. Педагог мусить володіти умінням підкреслити цінність, неповторність індивідуальних досягнень свого вихованця, відзначити і підкреслити, хай і незначні, але позитивні зміни в його мистецькому розвитку. Система особистісних ситуацій передбачає живе спілкування, радість пізнання,

створює необхідні умови для підвищення творчого потенціалу об'єкта навчання, зокрема таких, як можливість обміну думками, усвідомлення різноманітних вражень, переживань від сприймання творів мистецтва (музичного, образотворчого, театрального) тощо [1; 2; 4]. Відчуття успіху в створених ситуаціях розглядається як мотив, стимул до саморозвитку, самовдосконалення, самопізнання, самореалізації.

– *Запровадження між викладачем і студентом, учителем і учнем, фасилітаційних відносин.* Будь-які цілі педагогічного процесу мають бути справді гуманними, такими, що слугують інтересам того, хто навчається, його зростанню як індивіда лише за умови, якщо вони допомагають стати особистістю, значною мірою самостійно, завдяки власним зусиллям, самореалізуватися. Втілення цієї гуманістичної мети у педагогічному процесі несумісне з авторитарністю. Основна відмінність між авторитарним і особистісноорієнтованим навчанням полягає у зміні ставлення педагога до студента (учня), сутність якого полягає насамперед в індивідуальному підході й врахуванні його інтересів, допомозі в реалізації намірів. Для цього необхідні не тільки спеціальні знання з фаху та практичні навички, але й особистісні якості, які забезпечували б успішну реалізацію фасилітаційної дії.

Висновки. Отже, проблема особистісно орієнтованого мистецького навчання – це складний процес гармонійного поєднання професійних знань, умінь, навичок з найкращими людськими рисами, якостями і є вимогою часу. Водночас, у практичній діяльності вона досі не вирішується повністю, залишаючись для багатьох учителів музичного, образотворчого мистецтва більше гаслом, ніж об'єктивною реальністю. Основна причина цього вбачається нами у відсутності постійного звернення до цієї інноваційної освітньої моделі, яка потребує відповідної підготовки, передовсім у закладі вищої освіти, бажання викладачів нею проникнутися. З нашої точки зору, до факторів, що гальмують реалізацію цієї системи у вищівському навчанні належать: відсутність у майбутніх фахівців цілісних знань про гуманізацію сучасного мистецько-освітнього процесу; недооцінювання досягнень психолого-педагогічної науки, недостатнє осмислення і використання у практичній діяльності змісту та принципів особистісно орієнтованої моделі мистецької освіти. У багатьох випадках застосовуються авторитарні методи та прийоми навчання і виховання, ігноруються бажання та інтереси вихованців, їхні нахили і

можливості; на заняттях часто перевага віддається репродуктивним підходам із ознаками шаблонності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька М., Котова Л., Підварко Т. Особливості формування професійних цінностей майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал.* Дрогобич, 2022. № 9 (207). С. 85–89.
2. Гомолін П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх викладачів образотворчого мистецтва до роботи в закладах позашкільної освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія 6. Педагогічні науки.* Дніпропетровськ, 2019. № 2 (18). С. 169–173.
3. Гуменникова Т.Р. Студент у силовому полі особистісно орієнтованої педагогіки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики.* Київ, 2004. № 1. С. 45–48.
4. Шахрай В.М. Формування соціальної компетентності учнів основної і старшої школи засобами театрального мистецтва: монографія. Біла Церква, 2016. 404 с.
5. Яланська С.П. Творча компетентність педагога як умова ефективності професійної діяльності. *Естетика і етика педагогічної дії: Збірник наук. праць.* Київ–Полтава, 2012. № 4. С. 74–85.

REFERENCES

1. Biletska, M., Kotova, L. & Pidvarko, T. (2022). Osoblyvosti formuvannya profesiynykh tsinnostey maibutnoho vychytelia muzychnoho mystetstva [Peculiarities of the formation of professional values of the future teacher of musical art]. *Youth and the market: monthly scientific and pedagogical journal.* Drohobych, No. 9 (207). pp. 85–89. [in Ukrainian].
2. Homolin, P. (2019). Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnikh vykladachiv obrazotvorchoho mystetstva do roboty v zakladakh pozashkilnoi osvity [Competence-based approach in the training of future teachers of fine arts to work in out-of-school education institutions]. *Herald of Alfred Nobel University. Series 6. Pedagogical sciences.* Dnipro, No. 2 (18). pp. 169–173. [in Ukrainian].
3. Humennykova, T.R. (2004). Student u slovomu poli osobystisno oriyentovanoi pedahohiky [Student in the force field of personality-oriented pedagogy]. *Scientific Journal of National Pedagogical Drahomanov University. Series 16. Creative personality of the teacher: problems of theory and practice.* Kyiv, No. 1. pp. 45–48. [in Ukrainian].
4. Shakhrai, V.M. (2016). Formuvannya sotsialnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi i starshoi shkoly zasobamy teatralnoho mystetstva [Formation of social competence of pupils of primary and high school by means of theatrical art: monograph]. Bila Tserkva, 404 p. [in Ukrainian].
5. Yalanska, S.P. (2012). Tvorchy kompetentnist pedahoha yak umova efektyvnosti profesiinoy diialnosti [Creative competence of an educator as a condition for the effectiveness of professional activity]. *Aesthetics and ethics of pedagogical action: Collection of scientific works.* Kyiv-Poltava, No. 4. pp. 74–85. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.02.2023

